

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

72 –123 /15
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

BEOGRADSKI CENTAR
ZA LJUDSKA PRAVA

дел.бр.

датум:

**НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ
ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ**

Извештај
о праћењу поступања према избеглицама и
мигрантима

Београд, 2015. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима, и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсманима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ², којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву³, Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Дијалог, Иницијативу за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM), Међународну мрежу помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеној установи. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У обављању послова НПМ, Заштитник грађана је надлежним органима упутио препоруку бр. 75-6/14 од 10. 02. 2014. године. Наиме, испитујући законитост и правилност поступања, као и примену важећих стандарда према тражиоцима азила, односно мигрантима затеченим на територији Србије, НПМ је уочио да органи јавне власти нису установили системски приступ који омогућује ефикасно поступање у складу са важећим прописима и међународним стандардима у области азила и миграција.

¹ „Сл. лист СЦГ - Међународни уговори“, бр. 16/2005 и 2/2006 и „Сл. гласник РС - Међународни уговори“, бр. 7/2011.

² Потписан 12. децембра 2011. године.

³ Објављен је 29. децембра 2011. године у „Службеном гласнику Републике Србије“.

1. УВОД - ПОСЕТЕ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ У 2015. ГОДИНИ

Заштитник грађана је, у обављању послова Националног механизма за превенцију тортуре, у сарадњи са Београдским центром за људска права, у 2015. години обавио је укупно 59 посета, у циљу испитивања поступања органа јавне власти у складу са важећим прописима и међународним стандардима према избеглицама и мигрантима. Посећене су: полицијске управе и полицијске станице у њиховом саставу; регионални центри граничне полиције; центри за азил; прихватни центри; Прихватилиште за странце у Падинској Скели; Аеродром „Никола Тесла“; прихватне јединице за смештај малолетних странаца без пратње; центри за социјални рад и казнено - поправни заводи. Од укупног броја посета, 50 посета је било најављено, док је 9 посета обављено без претходне најаве органу јавне власти. На основу посета укупно је сачињено 30 извештаја.

Уочивши неправилности у поступању, али и у циљу унапређења положаја избеглица, НПМ је упутио 36 препорука органима јавне власти.

2. ПОЛИЦИЈСКЕ УПРАВЕ

У току 2015. године НПМ је посетио 15 полицијских управа на територији Србије, док је укупан број посета 18 (ПУ Кикинда, ПУ Врање и ПУ Пирот су посећени два пута током године). Посете су извршене у полицијским управама, као и у полицијским станицама у саставу управа, и то: ПУ Зајечар, ПУ Ваљево, ПУ Шабац, ПУ Прокупље, ПУ Пирот, ПУ Ниш, ПУ Краљево, ПУ Крагујевац, ПУ Кикинда, ПУ Чачак, ПУ Бор, ПУ Сомбор, ПУ Врање, ПУ Суботица и ПУ за град Београд.

Приликом посете полицијској станици у Кањижи, у септембру 2015. године, НПМ тим је издао следећу препоруку:

- **„Имајући у виду велику оптерећеност и повећан обим посла услед појачаног прилива избеглица и миграната на територији ПУ Кикинда, став НПМ је да би Министарство унутрашњих послова требало да размотри захтеве ПУ Кикинда за додатним возилима.“**

На ову препоруку Министарство унутрашњих послова дало је следећи одговор⁴:

„Управа граничне полиције Министарства унутрашњих послова иницирала је, преко Сектора финансија, људских ресурса и заједничких послова, покретање послова обезбеђења одговарајућих возила за потребе полицијских службеника ПУ Кикинда – Одсека пограничне полиције за странце, сузбијање илегалних миграција и трговине људима.“

Након посете ПУ Кикинди и РГЦП према Мађарској у септембру 2015. године, уочено је да се велики број лица избеглих из ратом захваћеног подручја прекршајно кажњава и да је по овом питању доста неуједначена пракса у различитим полицијским управама, те је из тог разлога НПМ упутио следећу препоруку Министарству унутрашњих послова:

- **„... мишљење НПМ је да Министарство унутрашњих послова треба да предузме мере из своје надлежности у циљу неподношења захтева за покретање прекршајног поступака због незаконитог преласка државне границе и незаконитог боравка према лицима која су избегла из ратом захваћених земаља.“**

На ову препоруку Министарство унутрашњих послова дало је следећи одговор⁵:

⁴ Одговор Министарства унутрашњих послова, 03/10 бр. 07-4195/15-1, од 10. новембра 2015. године.

⁵ Одговор Министарства унутрашњих послова, 03/10 бр. 07-4195/15-1, од 10. новембра 2015. године.

„Везано за препоруку да се против лица која су избегла из ратом захваћених држава не подносе захтеви за покретање прекршајног поступка због незаконитог преласка државне границе и незаконитог боравка на територији Р. Србије од стране ове Управе, Регионалном центру према Мађарској наложено је да се одражи сасатанак са председником Прекршајног суда у Суботици ради усаглашавања јединственог поступања према неведеној категорији лица у наредном периоду. Састанак још увек није одржан.“

3. РЕГИОНАЛНИ ЦЕНТРИ ГРАНИЧНЕ ПОЛИЦИЈЕ

Током 2015. године тим НПМ обавио је 6 посета регионалним центрима граничне полиције (РЦГП) и то: две посете РЦГП према Бугарској⁶, две посете РЦГП према Македонији⁷, РЦГП према Мађарској⁸, и РЦГП према Хрватској⁹.

Приликом посете РЦГП према Мађарској уочени су недостаци у поступању полицијских службеника за које је одговоран МУП. Службеници РЦГП према Мађарској од Министарства унутрашњих послова нису добили никакво званично обавештење нити инструкцију о начину поступања, иако је већ претходно било најављено да ће Мађарска потпуно затворити своју границу 15. 9. 2015. године, када је дошло и до инцидента у којем су мађарски полицајци применили прекомерну силу да би спречили нелегалан улазак неколико стотина избеглица на територију Мађарске. Упућена је следећа препорука:

- **„... став НПМ је да Министарство унутрашњих послова треба да делује проактивно и да усмерава рад организационих јединица, достављајући им све релевантне податке и потребне смернице за рад и пре настанка кризних ситуација за које постоји извесност да ће наступити.“**

На ову препоруку Министарство унутрашњих послова дало је следећи одговор¹⁰:

„У складу са актуелном ситуацијом свакодневно се врши хоризонтално и вертикално информисање и извештавање о свим безбедносно интересантним појавама и догађајима надлежним организационим јединицама ове Управе на регионалном и локалном нивоу се непосредно достављају инструкције и дају одговарајуће смернице за поступање у конкретним случајевима.

Ради даљег уједначавања праксе и поступања полицијских службеника Управа граничне полиције ће плански спроводити контролно – инструктивну делатност са акцентом на примени законских и подзаконских аката.“

4. ПРИХВАТИЛИШТЕ ЗА СТРАНЦЕ ПАДИНСКА СКЕЛА

Тим НПМа обавио је 13. августа посету Прихватилицу за странце у Падинској Скели. Том приликом Министарству унутрашњих послова упућене су 4 препоруке.

Приликом посете службена лица са којима је обављен разговор истакла су да су лица која чекају принудно удаљење често јако узнемирена и у тешком психичком стању, због чега је НПМ Министарству унутрашњих послова упутио следећу препоруку:

- **„... НПМ сматра да би Министарство унутрашњих послова у наредном периоду требало да размотри могућност ангажовања стручног лица које би пружало психолошку подршку лицима која чекају депортацију.“**

На ову препоруку Министарство унутрашњих послова дало је следећи одговор¹¹:

⁶ Посете су обављене 10. јуна 2015. године и 16. октобра 2015. године.

⁷ Посете су обављене 4. јуна 2015. године и 10. септембра 2015. године.

⁸ Посета је обављена 18. септембра 2015. године.

⁹ Посета је обављена 25. септембра 2015. године.

¹⁰ Одговор Министарства унутрашњих послова, 03/10 бр. 07-4195/15-1, од 10. новембра 2015. године.

„У вези ваше препоруке да би Министарство унутрашњих послова у наредном периоду требало да размотри могућност ангажовања стручног лица које би пружало психолошку подршку лицима која чекају депортацију, обавештавамо Вас да поступамо у складу са наведеном препоруком. Психолошку подршку лицима која чекају депортацију врше стручна лица овог Министарства запослена у Одељењу за здравство и психолошку превенцију на начин што врше преглед лица која се принудно удаљавају са територије Р. Србије, врше процену њихове способности за то, предлажу мере и у одређеним случајевима прате лица до предаје страним пограничним органима. Такође, лица која се депортују су под свакодневним надзором лекара запослених у Казнено - поправном заводу Падинска Скела који су посебно обучени за пружање медицинске и психолошке помоћи притвореним лицима.“

Приликом обиласка просторија Прихватилишта уочено је да хигијена просторија, купатила и мокрих чворова у делу који је намењен за смештај лица мушког пола није задовољавајућа, због чега је упућена следећа препорука:

- **„Прихватилиште за странце ће побољшати хигијену просторија, мокрих чворова и купатила које користе у анексу Прихватилишта, намењеном за смештај мушких лица.“**

На ову препоруку Министарство унутрашњих послова је дало следећи одговор¹²:

„У вези препоруке да Прихватилиште за странце побољша хигијену просторија, мокрих чворова и купатила која су намењена за смештај мушких лица, обавештавамо Вас да смо преко Одељења за изградњу и одржавање објеката и опреме, Управе за заједничке послове овог Министарства покренули процедуру поправке и реновирање мокрих чворова, као и хигијенског кречења просторија за смештај лица и што ће бити урађено у наредном периоду у складу са финансијским могућностима.“

Од почетка 2015. године до тренутка посете у Прихватилишту за странце била је само једна употреба средстава принуде, и то средства за везивање према лицу које су запослени Прихватилишта водили до граничног прелаза према Бугарској ради принудног удаљења. Приликом увида у Извештај о употреби средстава принуде утврђено је да он не садржи све потребне податке и не може се са сигурношћу утврдити да ли се сачињавају након сваке употребе средстава принуде. Из ових разлога, НППМ је упутио следећу препоруку:

- **„Полицијски службеници Прихватилишта за странце ће након сваке употребе средстава принуде сачињавати потпуне извештаје о употреби средстава принуде, о чему ће се водити уредне евиденције.“**

Поводом ове препоруке Министарство унутрашњих послова је дало следећи одговор¹³:

„У вези препоруке да полицијски службеници Прихватилишта за странце након сваке употребе средстава принуде сачине Извештај о употреби истих и да се о томе води уредна евиденција, обавештавамо Вас да се у досадашњем периоду у потпуности поступало по наведеној препоруци у складу са одредбама Закона о полицији ("Службени Гласник РС", бр.101/2005,63/2009 и Одлука УС бр.92/2011), Правилника о техничким обележјима и начину употребе средстава принуде ("Сл.Гласник РС" бт.19/07, 112/08 и 115/14) и Обавезне инструкције о начину извештавања и оцењивања оправданости и правилности употребе средстава принуде. О свакој употреби средстава принуде полицијски службеници у прописаном року и на прописаном обрасцу подносе Извештај, од стране непосредног руководиоца и руководиоца организационе јединице врши се оцена оправданости употребе истих средстава, а подаци о употреби и оцени оправданости употребе се уносе у Информациони систем МУП-а Р Србије. У конкретном случају који наводите у извештају, полицијски службеници Прихватилишта за странце су у потпуности испоштовали прописану

¹¹ Одговор Министарства унутрашњих послова бр 26-4946/15 од 21. септембра 2015. године.

¹² Ibid.

¹³ Ibid.

процедуру, употреба средстава принуде је оцењена као оправдана и на Ваш захтев можемо Вам о томе доставити детаљне податке и документацију.“

У Прихватилишту за странце била је смештена једна држављанка Русије која је пре тога била на мери безбедности обавезног психијатријског лечења и чувања у здравственој установи. Због психичких сметњи и склоности ка суициду запослени у Прихватилишту за странце у више наврата су морали да је воде у Клинику "Др. Лаза Лазаревић" ради пружања стручне медицинске помоћи. Запослени у Прихватилишту нису адекватно обучени нити имају потребне квалификације за рад са лицима која имају психичке сметње, због чега је НПМ тим упутио следећу препоруку:

- **„... НПМ сматра да убудуће у Прихватилиште не би требало смештати лица која имају озбиљне здравствене проблеме и психичке сметње, односно да би требало искористити законску могућност да се оваквим лицима обезбеди други одговарајући смештај.“**

Министарство унутрашњих послова је дало следећи одговор¹⁴:

„У вези са препоруком да убудуће у Прихватилишту за странце не би требало смештати лица која имају озбиљније здравствене проблеме и психичке сметње, односно да би требало искористити Законску могућност да се оваквим лицима обезбеди други одговарајући смештај, обавештавамо Вас да смо у досадашњем периоду водили рачуна о наведеном те да су се наведена лица смештала у Прихватилишта за странце искључиво после извршених лекарских прегледа лекара одговарајућих специјалности и њихове процене да иста нису за хоспитализацију, већ да се лечење обавља ван здравствене установе и да су способна за смештај и боравак у Прихватилишту за странце уз амбулантно лечење. Истовремено Вас обавештавамо да не постоји законска могућност смештаја наведених лица у Специјалну здравствену затворску болницу.“

5. АЕРОДРОМ „НИКОЛА ТЕСЛА“ У БЕОГРАДУ

НПМ тим је у 2015. години 4 пута¹⁵ посетио аеродром "Никола Тесла", и упућене су три препоруке.

Приликом посете утврђено је да службена лица не воде евиденцију о лицима која се смештају у просторију на аеродрому, и због чега је упућена следећа препорука:

- **„Став НПМ је да би СГП Београд на Аеродрому „Никола Тесла“ и Аеродром „Никола Тесла“ требало да предузму мере како би се успоставиле и водиле евиденције о лицима која се смештају у просторију Аеродрома, као и о свим битним догађајима, односно чињеницама релевантним за њихов боравак у просторији.“**

Одговор¹⁶ Министарства унутрашњих послова:

„...извештавамо вас да ће Управа граничне полиције МУП-а Републике Србије у наредном периоду предузети мере из своје надлежности и иницирати да се у Предлогу закона о евиденцијам и обради података у области унутрашњих послова, предвиди и обрада података лица која се смештају у просторије аеродрома. До реализације активности, Управа граничне полиције, Станица граничне полиције Београд ће размотрити могућност коришћења података из евиденције коју води АД Аеродром „Никола Тесла.“

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Посете су обављене 20. маја, 29. јуна, 15. јула и 7. августа 2015. године.

¹⁶ Одговор Министарства унутрашњих послова број 3062/15-39 од 13. октобра 2015. године.

Такође, приликом посете је утврђено да станица граничне полиције Београд на Аеродрому „Никола Тесла“ не врши дактилоскопирање и фотографисање лица која изјаве намеру за тражење азила, и упућена је следећа препорука:

- **„Станица граничне полиције Београд на Аеродрому „Никола Тесла“ ће дактилоскопирати и фотографисати све странце који изјаве намеру за тражење азила и податке ће уносити у одговарајућу евиденцију.“**

Одговор¹⁷ Министарства унутрашњих послова:

„...извештавамо вас да је у службеним просторијама Станица граничне полиције Београд на аеродрому "Никола Тесла" Београд током месеца Септембра 2015. године инсталирана опрема и умрежен "Папилон систем" за електронско скенирање отисака папиларних линија и фотографисање лица. Такође, од стране полицијских службеника Управе криминалистичке полиције МУП-а, НКТЦ извршена је обука полицијских службеника Станице граничне полиције Београд за рад на поменутом систему. Сходно томе дана 06.10.2015. године у Станци граничне полиције Београд на аеродрому "Никола Тесла" Београд званично је започето са дактилоскопирањем и фотографисањем и евидентирањем лица која изјаве намеру за тражење азила у Републици Србији.“

Приликом посете је утврђено да просторија на Аеродрому „Никола Тесла“, у коју се смештају странци који не испуњавају услове за улазак, није примерена вишедневном боравку лица, и да не постоји могућност боравка лица на свежем ваздуху, те је упућена следећа препорука:

- **„Аеродром „Никола Тесла“ ће обезбедити адекватну просторију за смештај странаца који не испуњавају услове за улазак, у складу са важећим стандардима, као и одговарајући простор за физичку рекреацију на отвореном.“**

Одговор¹⁸ Министарства унутрашњих послова:

„...извештавамо вас да су полицијски службеници Управе граничне полиције, Станице граничне полиције Београд успоставили контакт са надлежним из АД Аеродром "Никола Тесла" Београд у циљу изградње наведене просторије. Том приликом од стране представника АД Аеродром "Никола Тесла" Београд предочено је да је завршена израда техничке документације за доградњу фингерског ходника "Ц" на аеродрому "Никола Тесла" Београд, у оквиру којег је планирана и изградња поменуте просторије која ће бити изграђена у складу са важећим прописима и препорученим стандардима као и да је „Идејни пројекат за доградњу ходника „Ц“ на аеродрому „Никола Тесла“ Београд“ достављен Управи граничне полиције на сагласност те да је Управа граничне полиције МУП-а од 01.10.2015-године дала сагласност на наведени идејни пројекат, посебно узимајући у обзир препоруке Заштитника грађана које се односе на изградњу поменуте просторије као да ће пратити ток њене изградње.“

6. ПРИХВАТНИ ЦЕНТРИ

Велики број избеглица са Блиског истока који је у 2015. години прошао кроз Србију изазвао је потребу формирања прихватних центара за боравак избеглица. У 2015. години у Србији посећено је 8 прихватних центара. Прихватни центар у Прешеву је посећен 9. септембра, 24. новембра и 7. децембра, Прихватни центар у Кањижи посећен је 17. септембра, Прихватни центар Принциповац 25. септембра и 31. октобра, Прихватни центар у Сомбору 7. октобра и 1. новембра, Прихватни центар у Димитровграду 16. октобра, Камп у Миратовцу 9. септембра, 24. новембра и 7. децембра, Прихватни центар Адашевац 31. октобра и Прихватни центар у Шиду посећен је 9. децембра.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Ibid.

Током ових посета НПМ тим је утврдио одређене неправилности у раду државних органа, као и могућност за унапређење положаја избеглица које бораве у прихватним центрима, због чега је упутио 14 препорука Комесаријату за избеглице и миграције, Министарству унутрашњих послова и Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања.

6.1. Прихватни центар у Прешеву и Камп у Миратовцу

Приликом посете Прихватног центру у Прешеву и кампа у Миратовцу 9. и 10. септембра, НПМ тим дао је следећа мишљења и препоруке:

- **„Мишљење НПМ је да је неопходно да Радна група за решавање проблема мешовитих миграционих токова, у сарадњи са Министарством унутрашњих послова, Министарством за рад, запошљавање, борачка и социјална питања и Комесаријатом за избеглице и миграције, унапреди координацију рада у Прихватном центру и одреди лице које ће руководити и бити одговорно за целокупан рад Прихватног центра.“**

Одговор¹⁹ Комесаријата за избеглице и миграције:

„Лице које руководи радом прихватно-транзитног центра у Прешеву и запосленима КИРС-а је Слободан Савовић. Координација свим службама поверена је Миленку Никићу запосленом у Министарству за рад, социјалну политику и борачка питања. Питање координације и управљања прихватно-транзитним центром у Прешеву је веома акомплексно, управо због чињенице да су представници различитих надлежних служби ангажовани у различитим сегментима рада центра док је број миграната који се региструу на дневној основи веома велики. КИРС улаже континуиране напоре у циљу унапређења већ постојећег система координације и управљања.“

- **„Службеници Министарства унутрашњих послова ће фотографисати сва малолетна лица приликом издавања потврда о израженој намери за тражење азила.**
- **„Службеници Министарства унутрашњих послова ће приликом издавања потврда о израженој намери за тражење азила малолетним лицима у пратњи, у наведене потврде, у делу остали подаци и напомене, уносити име и презиме лица са којим су у пратњи, као и број потврде које су издате овим лицима.“**

Одговор²⁰ Министарства Унутрашњих послова:

„Фотографисање свих малолетних лица приликом издавања потврда о израженој намери за тражења азила, тренутно расположивим техничким капацитетима Прихватног центра у Прешеву, није могуће спровести. У наведеном центру постоји само систем за криминалистичко техничке евиденције АФИС, у који се унос фотографије врши након дактилоскопирања. Како би спровело ову препоруку, Министарство унутрашњих послова ће покушати да обезбеди техничке капацитете и додатни број извршилаца.“

У делу препоруке које се односи на уношење података са којима су малолетна лица у пратњи и број потврде која су издата овим лицима, постоје техничке могућности за извршење исте. Напомињемо да би се увођењем ове процедуре знатно продужило време обраде лица (Обрада једне породице са петоро деце трајала би најмање 20 минута), тако да са тренутним бројем ангажованих полицијских службеника број издатих потврда не би могао да буде већи од 3000 у току 24 сата.“

- **„Министарство унутрашњих послова ће обезбедити кадровске и техничке капацитете потребне за спровођење ефикасне процедуре издавања потврда о израженој намери за тражење азила у Републици Србији.“**

¹⁹ Одговор Комесаријата за избеглице и миграције број 019-4018/1 од 20. октобра 2015. године.

²⁰ Одговор Министарства унутрашњих послова број 3062/15-48 од 12. новембра 2015. године.

Одговор²¹ Министарства унутрашњих послова:

„... обавештавамо Вас да ће ово Министарство уложити крање напоре да се обезбеде кадровски капацитети, обзиром да је за дневно издавање до 10000 потврда потребно ангажовање најмање 35 полицијских службеника у смени.“

- **„У Прихватном центру биће на уочљив начин истакнуто обавештење о могућности подношења пријава за корупцију на енглеском, арапском и фарси језику.“**

Одговор²² Комесаријата за избеглице и миграције:

„Напис који обавештава мигранте о могућности подношења пријава за корупцију преведен је на енглески и арапски језик и на уочљив начин истакнут у центру.“

Одговор²³ Министарства унутрашњих послова:

„У погледу препоруке да су у Прихватном центру истакне обавештење о могућности подношења пријава за корупцију на енглеском, арапском и фарси језику, обавештавамо Вас да ће ИОМ, у сарадњи са Министарством унутрашњих послова, Комесаријатом за избеглице и миграције и Министарством за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, објавити информације за тражење азила, које ће бити доступне лицима која изразе намеру да траже азил у Србији. Информације ће бити преведене на језике говорних подручја са којих долази највећи број тражилаца азила, као и на енглески језик. Поред обавештења о правима тражиоца азила у информацију ће бити унет и број телефона на који тражиоци азила могу пријавити случајеве корупције.“

- **„У Прихватном центру биће на уочљив начин истакнут Кућни ред преведен на енглески, арапски и фарси језик.“**

Одговор²⁴ Комесаријата за избеглице и миграције:

„Кућни ред је јасно истакнут на билборду димензија 5 x 2,5 метара који је постављен у дворишту испред контрадиверзионих (КД) врата. Преведен је на енглески, француски, арапски и фарси језик.“

- **„Комесаријат за избеглице и миграције ће предузети одговарајуће мере, како би се, у сарадњи са Општином Прешево, обезбедило чишћење и одржавање јавних површина у околини Прихватног центра, постављање надстрешница испред улаза у Прихватни центар, како би избеглице које чекају да уђу, могле да се заклоне у случају падавина, као и постављање мобилних тоалета.“**

Одговор²⁵ Комесаријата за избеглице и миграције:

„КИРС од почетка рада центра у Прешеву плаћа услуге Јавног комуналног предузећа ЈКП „Моравица“ који на дневној основи износи смеће из центра. Такође, кућним редом се мигранти обавештавају да морају правилно одлагати смеће. Како би се унапредили капацитети овог предузећа, УНОПС је до сада донирао 10 металних контејнера за пет отпад, 10 покретних тоалета који су постављени испред центра и у току је набавка камиона за скупљање отпада капацитета осам кубика који ће ових дана бити дониран ЈКП „Моравица“ и тиме ће се значајно унапредити капацитети овог предузећа и побољшати квалитет услуга.“

²¹ Ibid.

²² Одговор Комесаријата за избеглице и миграције број 019-4018/1 од 20. октобра 2015. године.

²³ Одговор Министарства унутрашњих послова број 3062/15-48 од 12. новембра 2015. године.

²⁴ Одговор Комесаријата за избеглице и миграције број 019-4018/1 од 20. октобра 2015. године.

²⁵ Ibid.

КИРС ће предузети све мере да се поставе надстрешнице испред улаза у прихватно транзитни центар како би мигранти могли да се заклоне од падавина. У смислу унапређења услова док мигранти чекају на регистрацију, у самом дворишту центра постављена су три велика шатора са чврстом основом, димензија 24x10 метара, чиме је омогућено да најмање 300 лица може заштићено од лоших временских услова да чека регистрацију.“

- **„Комесаријат за избеглице и миграције ће обезбедити адекватне просторије за смештај особа са инвалидитетом.“**

Одговор²⁶ Комесаријата за избеглице и миграције:

„Просторија која је ургентно адаптирана у постојећем објекту са циљем обезбеђивања смештаја за жене и децу налази се на другом спрату и током адаптације није било могуће на објекту направити приступ особама са инвалидитетом, односно не постоје техничке могућности за постављање рампе. Међутим, Дански савет за избеглице ових дана креће са адаптацијом простора за смештај миграната у приземном делу трећег објекта и биће предузете све мере да се у овом простору обезбеди приступ особама са инвалидитетом, односно планирано је постављање рампе.“

- **„Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања ће предузети мере како би представнице ЦСР које су ангажоване у Прихватном центру у Прешево прошле одговарајуће обуке о поступању према малолетним страним лицима без пратње.“**

Након обављене посете 24. новембра 2015. године, како би се извршио увид у поступању по датим препорукама, из разговора са представницом ЦСР Прешево, НПМ је дошао до сазнања да су представници ЦСР Прешево прошли обуке о поступању према малолетним странцима без пратње.

- **„Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања ће предузети мере у циљу успостављања одговарајућих процедура и развијања механизма за ефикасније идентификовање малолетника без пратње, као и других нарочито осетљивих категорија лица којима је потребна додатна помоћ и пажња.“**

Из одговора²⁷ Министарства на препоруку упућену ЦСР Пирот и ЦСР Димитровград, добијен је и одговор на ову препоруку:

„... Министарство већ ради на изради посебног упутства које ће садржати специфичне индикаторе утврђивања постојања деце без пратње у којим случајевима је неопходна интервенција органа старатељства у заштити њихове личности, права и интереса.“

- **„Комесаријат за избеглице и миграције обезбедиће посебну канцеларију у Прихватном центру у Прешево за обављање неометаног и поверљивог разговора службеница ЦСР са корисницима.“**

Одговор²⁸ Комесаријата за избеглице и миграције:

„КИРС приводи крају реновирање некадашње „Управне зграде“ и планирано је да се једна просторија користи као посебна канцеларија у оквиру прихватно-транзитног центра за обављање неометаног и поверљивог разговора службеница ЦСР са корисницима.“

²⁶ Ibid.

²⁷ Одговор Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања бр. 07-00-02098/2015-14 од 10. новембра 2015. године.

²⁸ Одговор Комесаријата за избеглице и миграције број 019-4018/1 од 20. октобра 2015. године.

- **„Министарство унутрашњих послова и Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања ће омогућити прилаз Кампу у Миратовцу возилима која бесплатно превозе избеглице од Кампа до Прихватног центра у Прешеву.“**

Одговор²⁹ Министарства унутрашњих послова:

„У погледу препоруке да се омогући прилаз Кампу у Миратовцу, возилима која бесплатно превозе избеглице од Кампа до Прихватног центра, обавештавамо Вас да се до Кампа у Миратовачком пољу долази локалним сеоским путем и не постоје препреке за пролаз возила. Министарство унутрашњих послова ни у претходном периоду није онемогућавало прилаз возилима којима се бесплатно превозе лица.“

6.2. Прихватни центар Принциповац

Приликом посете Прихватног центру Принциповац, НПМ је упутио следеће препоруке:

- **„Комесаријат за избеглице и миграције ће предузети мере како би се успоставиле и водиле евиденције о броју пристиглих лица у Прихватни центар, са основним подацима о њиховој старосној и полној структури.“**

Одговор³⁰ Комесаријата за избеглице и миграције:

„У Вашем извештају је наведено да је током посете тима НПМ Центру запажено да се не воде евиденције о корисницима који долазе и одлазе из Центра те је препорука била да ће Комесаријат за избеглице и миграције предузети мере како би се успоставиле и водиле евиденције о броју пристиглих лица у Прихватно-транзитни центар, са основним подацима о њиховој старосној и полној структури. Како се мигранти у овом Центру задржавају кратко, до два сата најчешће, то време користе да се окупају, пресвуку гардеробу, освеже и мало одморе, стога је у тако кратком временском периоду, а имајући у виду чињеницу да је Центар отворен веома брзо и као ургентни одговор на долазак великог броја миграната на хрватско-српску границу, запослени КИРС били су ангажовани на пословима примарног прихвата. Следећи Вашу препоруку КРИС је од 15. октобра 2015. године почео да води евиденцију о броју пристиглих лица у Центар а убрзо након тога установљено је и вођење евиденције о полној и старосној структури пристиглих лица.“

- **„У Прихватном центру биће на уочљив начин истакнут Кућни ред преведен на енглески, арапски и фарси језик.“**

Одговор³¹ Комесаријата за избеглице и миграције:

„Када је у питању препорука да се у Центру на уочљив начин истакне Кућни ред преведен на енглески, арапски и фарси језик, обавештавамо Вас да је средином октобра на улазу у Центар као и у свим просторијама за смештај миграната постављен Кућни ред преведен на сва три језика.“

- **„У циљу унапређења услова боравка у Прихватном центру, Комесаријат за избеглице и миграције ће предузети расположиве мере како би се оспособио за употребу систем грејања, као и рад вешернице.“**

Одговор³² Комесаријата за избеглице и миграције:

„КИРС континуирано ради на унапређењу услова боравка у Центру, и поводом Ваше препоруке да се предузму све расположиве мере како би се оспособио за употребу систем грејања као и рад вешернице,

²⁹ Одговор Министарства унутрашњих послова број 3062/15-48 од 12. новембра 2015. године.

³⁰ Одговор Комесаријата за избеглице и миграције број 019-4331/1 од 18. новембра 2015. године.

³¹ Ibid.

³² Ibid.

обавештавамо Вас о предузетим мерама. Ситем грејања је у потпуности оспособљен и функционише. Када је у питању рад вешернице, затечена вешерница није у функционалном стању и није могуће поново ставити вешерницу у функцију. Међутим, КИРС предузима све мере да се обезбеде услуге прања постељине у професионалним перионицама у Шиду.“

7. ЦЕНТРИ ЗА АЗИЛ

У току 2015. године, НПМ тим је обавио 4 посете центрима за азил у циљу праћења поступања према лицима избеглих са ратом захваћених подручја и тражилаца азила у Србији. Посете су обављене у марту 2015. године у Центру за азил у Сјеници и Центру за азил у Тутину. НПМ тим је у августу посетио Центар за азил у Крњачи и Центар за азил у Бањи Ковиљачи. НПМ тим је упутио 6 препорука: 4 Центру за азил у Бањи Ковиљачи, и 2 препоруке Центру за азил у Крњачи.

7.1. Центар за азил у Крњачи

Приликом посете Центру за азил у Крњачи уочени су пропусти на које је НПМ тим указао у извештају упутивши 2 препоруке Комесаријату за избеглице и миграције. Непосредно пре доласка тима НПМ у Центар, у непосредној близини Центра дошло је до физичког обрачуна иранског држављанина и држављанина Судана. Тим НПМ затекао је иранског држављанина са повредама главе и десне шаке. Иако је повреда главе била површинска, услед обилног крварења, била је неопходна лекарска интервенција. Такође, ирански држављанин је захтевао да се позове полиција. Након сат времена, у току трајања посете НПМ по позиву су дошли полицијски службеници Полицијске испоставе у Борчи, у циљу узимања изјава од учесника догађаја. Према њиховим наводима, службене белешке о прикупљању обавештења ће бити прослеђене Управи за странце Полицијске управе за град Београд на даље поступање. Такође, у међувремену је пристигла и Служба хитне помоћи. Према наводима држављанина Ирана већ дужи период постоји нетрпељивост између њега и лица са којим се сукобио. Он је навео да је са тим лицем смештен у истој соби и да не може да спава од њега, јер он телефонира по целу ноћ. За разлику од његових навода, запослени Центра је навео да су њих двојица два дана пре посете НПМ раздвојена и да више нису у истим собама. Имајући у виду наведено, дата је следећа препорука:

- **„... став НПМ је да би запослени Центра требало убудуће да посвете нарочиту пажњу приликом смештања странаца у смештајне јединице Центра, као и да их без одлагања разместе, у случају сазнања да су између странаца смештених у истој смештајној јединици односи нарушени и да може доћи до сукоба.“**

Одговор³³ Комесаријата за избеглице и миграције:

„... физички обрачун ова два лица десио се ван простора Центра за азил Крњача и када су се лица вратила у центар запослени КИРС реаговали су одмах, позвани су службеници полиције и хитна помоћ. Истог дана ова два лица која су делила собу размештена су у одвојене собе. Овом приликом напомињемо да је Ирански држављанин континуирано током свог боравка имао неслагања са већином лица смештених у центру, које су запослени КИРС успели да превазиђу успешно. Оба лица су самоиницијативно, без обавештења надлежних у центру, напустили центар дан након физичког обрачуна, стога није било могућности да Канцеларија за азил предузима даље мере према овим лицима.

Овај инцидент је појединачни случај који је изненадио и запослене у центру. Међутим, запослени у центру прате понашање сваког појединца и предузимају одговарајуће мере. Посебна пажња се обраћа уколико се установи да приликом смештаја странаца у смештајне јединице центра постоје нарушени односи и да може доћи до сукоба, и у том случају се ова лица раздвајају и њихово понашање

³³ Одговор Комесаријата за избеглице и миграције број 019-3461/1 од 28. октобра 2015. године.

се пажљиво прати од стране запослених у центру, у циљу превенције било каквог инцидента у центру и поштовања кућног реда.

Запослени у Центру за азил Крњача достављају путем емаил-а дневне извештаје о бројном стању и вандредним догађајима у Центру. Извештаји се достављају КИРС али и запосленима у Канцеларији за Азил.

О конкретном инциденту запослени у Канцеларији за азил обавештени су 14. августа од стране обвлашћених лица у Центру....“

• **„О кршењу правила кућног реда у Центру за азил у Крњачи, од стране странаца смештених у Центру, овлашћено лице у Центру ће обавештавати Канцеларију за азил ради предузимања мера у складу са Законом о азилу.“**

Одговор³⁴ Комесаријата за избеглице:

„... систем обавештавања Канцеларије за азил установљен од самог почетка рада центра, на дневној основи, у извештају који садржи прецизне информације о бројчаном стању и вандредним догађајима. Наставићемо са овом праксом и радити на њеном унапређењу, поготово у ситуацији када долази до значајног кршења правила кућног реда од стране странаца смештених у Центру, и Канцеларија за азил ће бити и додатно обавештавана о већим инцидентима у циљу благовременог предузимања мера у складу са Законом о азилу.“

7.2. Центар за азил у Бањи Ковиљачи

Приликом посете Центру за азил у Бањи Ковиљачи упућено је 4 препоруке.

• **„Комесаријат за избеглице и миграције и Центар за азил у Бањи Ковиљачи ће обезбедити континуирано присуство, односно доступност преводилаца у Центру, како би са странцима смештеним у њему могла да се одвија несметана комуникација.“**

Одговор³⁵ Комесаријата за избеглице и миграције:

„...обавештавамо вас да су у Центру од 24.септембра стално присудна два лица која су добила субвенцијарну заштиту РС. Ова два лица се ангажују као преводиоци за арапски и сомалијски језик. Боравак једног преводиоца у Прихватно-транзитном центру у Кањижи био је једнократан и ургентан у трајању од три недеље, током кога је број странаца у Центру у Кањижи био много већи у односу на Центар за азил у Бањи Ковиљачи. Током тог периода ангажован је нови преводилац за Центар у Кањижи, те је преводилац из Бање Ковиљаче враћен у Центар у Бањи Ковиљачи и тиме је обезбеђено континуирано присуство преводиоца за арапски и сомалијски језик. Додатно, Центар за азил у Бањи Ковиљачи је у сталном контакту са додатним преводиоцем за арапски који живи у Лозници и по потреби се може ангажовати у случају одсуства или болести сталног преводиоца.“

Приликом посете Центру за азил у Бањи Ковиљачи НППМ тим је утврдио да у Центру радним данима након истека радног времена, и викендом током целог дана остају само припадници службе обезбеђења, због чега је упућена следећа препорука Комесаријату за избеглице и миграције и Центру за азил у Бањи Ковиљачи:

• **„Комесаријат за избеглице и миграције и Центар за азил у Бањи Ковиљачи ће обезбедити да службеници у Центру раде по сменама или ће успоставити њихова дежурства, како би они били континуирано присутни и могли одговорити на потребе странаца смештених у Центру.“**

³⁴ Ibid.

³⁵ Одговор Комесаријата за избеглице и миграције број 019-3787/1 од 3. новембра 2015. године

Комесаријат за избеглице имиграције је дао следећи одговор³⁶:

„Центар за азил у Бањи Ковиљачи функционише на начин да се континуирано може одговорити на потребе странаца смештених у Центру. Наиме, прва смена која организује процес целодневног рада Центра је присутна преко дана. У поподневним и ноћним сатима уведена су дежурства. Дежурни службеник центра дужан је да се по позиву обезбеђења које је стално присутно појави у центру у року од пет минута. Обезбеђење објекта има инструкторије и овлашћења да одмах по утврђеној ургентној ситуацији позове хитну помоћ, полицију и дежурног службеника Центра. Оваквој пракси приступило се у складу са трендом смањења броја лица која се налазе у Центру. Наиме, просечно током септембра је у Центру боравило 15 тражилаца азила а током октобра тај број је смањен на 9 лица у просеку. У случају значајнијег повећања броја тражилаца азила у Центру са режима дежурстава прећиће се на обезбеђивање присуства запослених у Центру у сменама, те се тежи да се у складу са потребама у потпуности одговори ургентно на потребе странаца тренутно смештених у Центру.“

У тренутку посете у Центру је био смештен странац са нарушеним здравственим стањем. Ово лице је смештено само у соби и евидентно је да му је потребна помоћ и посебна нега, за коју радници Центра нису оспособљени нити имају одговарајуће капацитете. Службеници Центра су указали да они нису адекватно обучени да поступају са овим лицем и да би првенствено за њега, али и за њих било лакше да му се обезбеди други одговарајући смештај, те је тим НПМ упутио следећу препоруку:

- **„Центар за азил у Бањи Ковиљачи, у сарадњи са Комесаријатом за избеглице и миграције, предузеће одговарајуће мере како би се лицу нарушеног здравственог стања, које је смештено у Центру обезбедио други адекватан смештај и одговарајућа рехабилитација.“**

Одговор³⁷ Комесаријата за избеглице и миграције:

„Лице о коме се говори је из Бангладеша, рођен 1988. године, и као што је констатовано у вашем извештају лице је код Лесковца доживело саобраћајну несрећу и услед последица несреће било је смештено у болници у Нишу. Након лечења, лице је отпуштено из болнице у Нишу и пребачено у Центар за азил у Бањи Ковиљачи, али још увек није могло самостално да се креће и здравствено стање је захтевало даљу рехабилитацију. Радници Центра су по пријему овог лица обезбедили колиџа и штаке како би се олакшало његово кретање. Одмах је контактиран надлежни Дом здравља у Лозници, и лице је прво упућено на одељење ортопедије у Општој болници а након тога ради рехабилитације у Специјалну болницу у Лозници. Службеници Центра обезбедили су свакодневни превоз до надлежних институција као и праћење тока опоравка овог лица. Трошкове лечења и рехабилитације, у складу са законским одредбама омогућило је Министарство здравља. Рехабилитација, под надзором надлежних здравствених служби, ортопедом и физијатром, и уз помоћ запослених Центра трајала је две недеље. Након опоравка, лице се осећа много боље, не користи колиџа ни штаке већ треножац и у видно је бољем стању. Самостално одлази на оброке и брине о себи. Заказане су контроле како би се пратио даљи опоравак овог лица.“

Приликом посете уочено је да када се врши преглед женског лица смештеног у Центру за азил у Бањи Ковиљачи, приликом регистрације од стране службеника Канцеларије за азил, преглед врше службеници Центра за азил у Бањи Ковиљачи, јер нема запослених женских лица која раде у Канцеларији за азил при овом Центру, те је упућена следећа препорука:

- **„Канцеларија за азил ће обезбедити да прегледе женских лица смештених у Центру за азил у Бањи Ковиљачи, врше полицијске службенице, односно предузеће мере како би се у Центру за азил у Бањи Ковиљачи радно ангажовала барем једна полицијска службеница.“**

³⁶ Ibid.

³⁷ Ibid.

Одговор³⁸ Министарства унутрашњих послова:

„... обавештавамо Вас да је Правилником о изменама и допунама правилника о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места у Министарству унутрашњих послова Пов.01 број 9681/14-8 од 14.01.2015. године, којим је формирана Канцеларија за азил са 29 радних места, предвиђено и шест радних места на пословима обављања регистрација тражилаца азила при центру за азил, од којих су, за сада, попуњена два радна места.

Имајући у виду наведено, као и чињеницу да нацртом акционог плана Републике Србије за поглавље 24, у оквиру потпоглавља Азил, у активности 2.1.2.1. предвиђено је да се закључно са првим кварталом 2016.године попуне сва радна места у Канцеларији за азил, Управа граничне полиције ће предузети све неопходне мере из своје надлежности у циљу реализације Ваше препоруке у што краћем року.“

8. ЗАВОДИ ЗА ИЗВРШЕЊЕ КРИВИЧНИХ САНКЦИЈА

8.1. Окружни затвор у Суботици

НПМ тим је посетио Окружни затвор у Суботици, и том приликом је упутио две препоруке.

- **„ОЗ Суботица страним држављанима који не разумеју ни српски нити енглески језик учиниће доступним информације на језику који разумеју, а тичу се остваривања њихових права унутар Затвора.“**

Министарство правде одговорило³⁹ је да:

„... окружни затвор у Суботици ће убудуће у складу са потребама лица лишених слободе, својим материјалним могућностима и могућностима обезбеђивања преводилаца поштовати ову препоруку.“

- **„ОЗ Суботица ће обавештавати дипломатско - конзуларно представништво државе искључиво уз сагласност лица које је примљено на извршење казне затвора.“**

Одговор⁴⁰ Министарства правде:

„Поштујући ову препоруку сви државни службеници Окружног затвора у Суботици су обавештени о овој препоруци те се дипломатско конзуларна представништва обавештавају само уз сагласност лица лишених слободе.“

8.2. Казнено - поправни завод у Сомбору

НПМ тим је посетио Казнено поправни завод у Сомбору, и том приликом је упуњена следећа препорука:

- **„Управа за извршење кривичних санкција и КПЗ Сомбор предузеће потребне мере и активности како би се прекршајно кажњена лица смештала у посебној јединици (одељењу), одвојено од осуђених лица.“**

8.3. Казнено - поправни завод за малолетнике у Ваљеву

³⁸ Одговор Министарство унутрашњих послова, дирекција полиције број 26-4917/15 од 21. септембра 2015. године.

³⁹ Одговор Министарства правде број 021-34-14057/15-05 од 23. новембра 2015. године.

⁴⁰ Ibid.

НПМ тим посетио је Казнено поправни завод за малолетнике у Ваљеву. У Заводу је у 2015. години казну затвора издржавало 6 прекршајно кажњених нерегуларних миграната, сви са пребивалиштем у Авганистану. Увидом у документацију и разговором са представницима Завода утврђено је да нема нерегуларности у поступању према мигрантима.

9. ЦЕНТРИ ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД

У току 2015. године, НПМ тим је обавио 6 посета центрима за социјални рад у циљу праћења поступања према малолетним лицима избеглих са ратом захваћених подручја и тражилаца азила у Србији. Посете су извршене у центрима у: Пироту, Димитровграду, Лозници, Кањижи, Суботици и Прешеву. НПМ је упутио три препоруке Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања.

9.1. Центар за социјални рад у Лозници

Приликом посете Центру за социјални рад у Лозници у августу 2015. године, утврђено је да поступак постављања старатеља страном малолетном лицу без пратње приликом смештања у центар за азил, из месно надлежног ЦСР, траје дуго, у ком периоду страни малолетници без пратње самовољно напуштају центре за азил. Том приликом упућена је следећа препорука:

- **„Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања ће предузети мере којима ће обезбедити ефикасан поступак стављања под старатељство малолетних страних лица без пратње приликом њиховог смештања у центар за азил.“**

На ову препоруку Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања дало је следећи одговор⁴¹:

„Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања је издало Инструкцију за поступање Центара за социјални рад и Установа социјалне заштите за смештај корисника у обезбеђивању заштите и смештаја малолетних миграната без пратње бр. 110-020-00469/2015-14 од 10. 07. 2015. године, која је достављена свим Центрима за социјални рад и у којој су дата упутства о поступању Центара у случајевима значајног повећања имиграције у Републику Србију. Циљ Инструкције је управо било обезбеђивање благовременог, целовитог, једнаког и законског поступања Центара за социјални рад, установа за смештај корисника које у својој организационој структури имају посебне организационе јединице за привремени смештај и збрињавање малолетних миграната без пратње и других установа социјалне заштите за смештај у које се могу збрињавати малолетни имигранти и имигранти који се у складу са Законом о управљању миграцијама („Сл. гласник РС“ бр. 107/2012) могу сместити у установама социјалне заштите.

Наведеним Установама је кроз Инструкцију предочена дужност да у складу са начелом заштите права имиграната, уз уважавање у највећој могућој мери специфичности њихових потреба и интереса, у складу са могућностима Републике Србије а уз поштовање потврђених међународних уговора и општеприхваћених правила међународног права, обезбеде мере породично-правне заштите старатељства и услуге смештаја. Такође, Центрима за социјални рад је кроз Инструкцију дато упутство да одмах, по добијању умесног или писаног обавештења од стране Министарства унутрашњих послова, Дирекције полиције, Управе граничне полиције или Комесаријата за избеглице и миграције о нађеном малолетном имигранту без пратње, таквом малолетном лицу обезбеде старатељску заштиту постављањем привременог старатеља у складу са чланом 132. став 2. тач. 4 Породичног закона (Србије „Сл. Гласник РС“ бр. 18/2004, 72/2011- др закон, 6/2015).“

Такође, приликом посете Центру за социјални рад у Лозници, утврђено је да запослени ЦСР који обављају послове старатеља, због својих редовних задужења не успевају да ефикасно

⁴¹ Одговор Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања бр. 551-00-00605/2015-14 од 10. новембра 2015. године.

воде бригу о малолетним странцима којима су одређени за старатеље. Из тог разлога, препоручено је следеће:

- **„НПМ је става да би Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања требало да ангажује лице у ЦСР у Лозници које би обављало само послове старатељства над страним малолетницима без пратње смештеним у Центру за азил у Бањи Ковиљачи.“**

На ову препоруку Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања дало је следећи одговор⁴²:

„У погледу препоруке Заштитника грађана да Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања ангажује лице у центру за социјални рад у Лозници које би обављало само послове старатељства над страним малолетницима без пратњесмештеним у центру за азил у Бањи Ковиљачи, обавештавамо вас да Министарство није у могућности да ангажује лице за обављање наведених послова због Уредбе Владе о забрани запошљавања.“

9.2. Центри за социјални рад у Пироту и Димитровграду

У октобру 2015. године НПМ је посетио ЦСР у Пироту и ЦСР у Димитровграду, којом приликом је утврђено да поступци постављања привременог старатеља малолетним странцима без пратње центри за социјални рад не спроводе правилно, будући да за старатеље постављају стране држављане, иако немају могућност да са сигурношћу утврде њихов идентитет, као ни да ли постоје сметње за вршење старатељске дужности у сваком појединачном случају. Поводом наведеног упућена је препорука:

- **„Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања допуниће Инструкцију⁴³ тако што ће додатно уредити поступак за утврђивање личних својстава и способности потребних за обављање дужности старатеља малолетним мигрантима без пратње.“**
- **„Министарство ће дати инструкције о поступању центара за социјални рад и установа социјалне заштите за случај да за лице, које је пристало да буде старатељ, није могуће утврдити да ли постоје сметње за вршење старатељских дужности.“**

На ову НПМ препоруку Министарство је одговорило⁴⁴ на следећи начин:

„... предузимање мера старатељске заштите је искључиво неопходно када се дете нађе без пратње одређене одрасле особе или групе у којој се инкорпорирао и у којој се осећа сигурно, а не на децу која су без родитељског старања. У односу на децу која се налазе у пратњи одрасле, одговорне особе, а која није родитељ, или у пратњи групе у којој се осећа сигурно, односно у којој му није угрожена безбедност, здравље и егзистенцијални услови не предузимају се мере старатељске заштите и орган старатељства нема обавезу предузимања било каквих мера, него ценећи најбољи интерес малолетног детета, омогућава наставак кретања детета у постојећим околностима. Овакав став је у складу са међународно прихваћеним конвенцијама и упутствима.“

У том смислу, Министарство већ ради на изради посебног упутства које ће садржати специфичне индикаторе утврђивања постојања деце без пратње у којим случајевима је неопходна интервенција органа старатељства у заштити њихове личности, права и интереса.“

⁴² Ibid.

⁴³ Инструкција о поступању центара за социјални рад и установа социјалне заштите за смештај корисника у обезбеђивању заштите и смештаја малолетних миграната без пратње, бр. 110-00-00469/2015-14 од 10. јула 2015. године.

⁴⁴ Одговор Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања бр. 07-00-02098/2015-14 од 10. новембра 2015. године.

У вези конкретне препоруке Министарство оцењује да није могуће Инструкцијом уређивати процедуре које су прописане Породичним законом, а које се тичу стављања под старатељство, избора и именованја старатеља, надзора над радом старатеља итд. У овим случајевима предузимање мера старатељске заштите надлежни орган старатељстав је дужан придржавати се свих одредби Породичног закона, а то значи да ни једно лице за које се не може спровести поступак утврђивања његово подобности да буде старатељ у смислу одредби из чланова 126., 127. и 128. Породичног закона, не може бити постављено на дужност.

С обзиром да се у ситуацији масовног избеглиштва у целини не може спровести релевантан поступак, мора се применити Породични закон и то одредба 131. стављање иштићеника под непосредно старатељство, која даје могућност органу старатељства да реагује без одлагања. Стављање под непосредно старатељство не захтева и спровођење законом прописане процедуре утврђивања подобности неког другог физичког лица за обављање дужности старатеља, с обзиром да дужност старатеља врши орган старатељства непосредно.“

10. ЦЕНТРИ ЗА СМЕШТАЈ МАЛОЛЕТНИХ ЛИЦА

Тим НПМ је током 2015.године обавио посете Центру за смештај малолетних странаца - Заводу за васпитање омладине⁴⁵ у Нишу и Центру за смештај малолетних страних лица Васа Стајић у Београду⁴⁶. НПМ тим није нашао пропусте у раду ових органа.

11. НЕФОРМАЛНА МЕСТА ОКУПЉАЊА ИЗБЕГЛИЦА/МИГРАНАТА - ЦИГЛАНА У СУБОТИЦИ

У оквиру посете Полицијској управи у Суботици 18. септембра 2015. г. НПМ тим посетио је и Стару циглану, која је место неформалног окупљања избеглица. Стару циглану повремено обилазе полицијски службеници ПУ Суботица, а присутни су и Црвени крст, комунална полиција, и друге невладине организације које врше поделу хране, воде и хигијенских пакета.

⁴⁵ Посета је обављена 9. јула 2015. године.

⁴⁶ Посета је обављена 6. јула 2015. године.

Izveštaj	Službena beleška	Najavljena poseta i neregularna poseta	Naziv	Datum	Broj poseta	Policijska uprava/ policijska stanica/ MUP	Centar za azil	Prihvatni centar	Prihvatište za strance	Regionalni centar granične policije	Centar za socijalni rad	Kazneno popravni zavod	Centar za smeštaj maloletnih stranih lica	Aerodrom
X		X	Policijska uprava u Kikindi	26/27.02	1	1								
X			broj preporuka			0								
X		X	Policijska uprava u Kraljevu	23,30.3	1	1								
X			broj preporuka			0								
X		X	Policijska uprava u Čačku	26/27.3	1	1								
X			broj preporuka			0								
X		X	Policijska uprava u Kragujevcu	20/21.4	1	1								
X			broj preporuka			0								
X		X	Centar za azil Sjenica	31.3	1		1							
X			broj preporuka			0								
X		X	Centar za azil Tutin	30.3	1		1							
X			broj preporuka			0								
	X	X	Aerodrom Nikola Tesla	20.5	1									1
X			broj preporuka											
X		X	Policijska uprava u Pirotu	9.6	1	1								
X			broj preporuka			0								
X		X	Policijska uprava u Prokuplju	10.6	1	1								
X			broj preporuka			0								
X	X(KPZ)	X	Policijska uprava u Valjevu i Kazneno popravni zavod za maloletnike u Valjevo	12.6	2	1						1		
X			broj preporuka			0							0	
X		X	Regionalni centar granične policije	10.6	1					1				

				Centar za socijalni rad u Dimitrovgradu														
X				broj preporuka			0		0		0	1						
	X		X	Prihvatni centri Principovac, Adaševci i Sombor	30.10/1.11	3			3									
				broj preporuka					0									
X		X		Policijska uprava Zaječar	4-6.11	1	1											
X				broj preporuka			0											
X		X		Policijska uprava u Boru	4/5.11	1	1											
X				broj preporuka			0											
			M ir at o va c	Prihvatni centar Miratovac i prihvatni centar Preševo - interni izveštaj	24.11	2												
X		X		broj preporuka					0									
X		X		Prihvatni centar u Preševu, Kamp u Miratovcu	7.12	2			2									
				broj preporuka														
		X		Prihvatni centar u Šidu	9.12	1			1									
				broj preporuka														
Ukupno poseta						59	18	4	14	1	6	6	3	2	4			
Ukupan broj preporuka						36	4	5	14	4	0	3	3	0	3			